

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงใน
บริบททุนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน
อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 14 มิถุนายน 2566
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 11 กรกฎาคม 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 21 กรกฎาคม 2566

เจนจิรา เงินจันทร์*

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ปัญญมาพร ตำนานวัน

คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

สุวรรณา เขียวภักดี

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

สิริกาญจน์ ทวีพิธานนท์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหาดเสลา ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดทำแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และการบันทึกภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้นำชุมชน และผู้ดูแลจัดการชุมชนบ้านหาดเสลา จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า บริบททุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหาดเสลา มีทุนวัฒนธรรมของชุมชนที่สัมผัสได้ และไม่สามารถสัมผัสได้ ชุมชนอยู่ติดริมแม่น้ำปิง มีวัฒนธรรมไทย ญวน มอญ ไทยทรงดำ คริสต์และจีน ที่อยู่ร่วมกันบนวิถีของความเรียบง่ายและการรวมกันของห้วงวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ BCG Model เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับวัฒนธรรมของชุมชนได้ ซึ่งชุมชนมีจุดแข็งในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรม ด้านการเกษตร มีการรวมตัวของคนในชุมชนและหน่วยงานภาคี มีจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวที่ขาดความชัดเจนแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดเสลาจึงต้องกำหนดผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เน้นการบูรณาการการทำงาน ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านการสร้าง ความเข้าใจและการถ่ายทอดจากระดับนโยบาย สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่าย และส่งเสริมให้นำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหาดเสลา มาสร้างสรรค์ต่อยอด ให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

* ผู้ประสานงานหลัก: Janejira.ngo@gmail.com

คำสำคัญ: การจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทูทางวัฒนธรรม

วิธีการอ้างอิง:

เจนจิรา เงินจันทร์, ปัญจมาพร ตำนานวัน, สุวรรณา เขียวภักดี และสิริกาญจน์ ทวีพิธานนท์. (2567).

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททุนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์.

วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 6(2), 1-17.

Community-Based Tourism Capacity Development amidst Cultural Capital Transformation: a Case Study of Had-Salaow Village, Kaodin Subdistrict, Kao Liao District, Nakhon Sawan Province.

Received: June 14, 2023

Revised: July 11, 2023

Accepted: July 21, 2023

*Janejira Ngoenchan**

Faculty of Management science, Nakhon Sawan Rajabhat University

Panchamaphorn Tamnanwan

Faculty of Service Industry, Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus

Suwanna Khiewphakdi

Hospitality Industry and Tourism Management, Kasem Bundit university

Sirikan Thawipitanun

Faculty of Management science, Nakhon Sawan Rajabhat University

Abstract

The objective of this study was to examine the cultural context of community resources in Had-Salaow Village, Kaodin Subdistrict, Nakhon Sawan Province in order to develop the potential for community-based tourism management. The research used qualitative research techniques, including interviews and field observations. The main 15 data providers consisted of government officials, business operators, community leaders, and community managers. The research findings revealed that the cultural context of Had-Salaow Village encompassed various cultural heritages, including Thai, Yuan, Mon, Thai Song Dam, Christian, and Chinese cultures, coexisting along the path of simplicity and cultural integration. In terms of developing the potential for community-based tourism management, community-driven tourism initiatives were propelled by the principles of self-sufficiency economics and the BCG Model, aiming to align cultural resources with the needs of tourists and create value for the community's culture. The community had strengths in diverse tourism attractions, including cultural and agricultural aspects, as well as the synergy between community members and local organizations. However, there were weaknesses in terms of tourism management structure and clear guidelines for tourism administration. To enhance the capacity for community-based tourism management in Had-Salaow Village, it is necessary to establish clear and equitable responsibilities for tourism stakeholders, emphasizing collaboration between the community and relevant organizations to drive tourism development in a unified direction. This can be achieved through policy-level

* Corresponding Author: janejira.ngo@gmail.com

understanding and communication, the establishment of network partnerships, and the promotion of utilizing the community's cultural resources to create economically sustainable tourism activities for community development.

Keywords: management, community-based tourism, cultural capital

Cite this article as:

Ngoenchan, J., Tamnanwan, P., Khiewphakdi, S., & Thawipitanun, S. (2024). Community-Based Tourism Capacity Development amidst Cultural Capital Transformation: a Case Study of Had-Salaow Village, Kaodin Subdistrict, Kao Liao District, Nakhon Sawan Province. *Journal of Management Science Pibulsongkram Rajabhat University*, 6(2), 1-17.

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีลักษณะแตกต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก ซึ่งเป็นการพึ่งพาทุนทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมาเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการการท่องเที่ยว โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาจัดการทรัพยากร และกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเสมอภาค นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาบุคลากรสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน พัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้ ลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงทรัพยากร สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals) การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจรายสาขาที่ถือว่าเป็นหน่วยเล็กที่สุดแต่ให้ประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากร การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ปรัชญากรณ์ ไชยคช , 2565) ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ มีชุมชนหลายแห่งเกิดการตื่นตัวลุกขึ้นมาฟื้นฟู ประดิษฐ์ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองใหม่ อีกทั้งแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ด้านการท่องเที่ยว พบว่า บริบทด้านการท่องเที่ยวเน้นการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างการเติบโตด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจ รวมทั้งสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวเน้นการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

แนวคิดใหม่ที่จะตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพได้ถูกเสนอขึ้น เพื่อที่จะหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและหานวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการท่องเที่ยวโดยไม่สร้างผลกระทบทางลบเหมือนที่ผ่านมา ทั้งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งด้านภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชน ร่วมกันพัฒนาการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายหน่วยงานของไทยกำลังให้ความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ซึ่งนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศโดยมีชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งแต่ละแห่งล้วนมีเสน่ห์และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ควรค่าแก่การให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส เพื่อเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ร่วมกับชุมชนอย่างเป็นกันเอง (ปริญ์ ชิมโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) ชุมชนบ้านหาดเสลา หมู่ 8 บ้านเขาดินใต้ เป็นชุมชนติดริมแม่น้ำปิง ดินแดนสองศาสนา (ศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ) หกวัฒนธรรม (วัฒนธรรมไทย ญวน มอญ ไทยทรงดำ คริสต์และจีน) ที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น บนวิถีของความเรียบง่ายของ ชุมชนมีการบริหารจัดการบนวิถีท้องถิ่นที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เป็นหมู่บ้านที่พึ่งพาตนเองจากการร่วมมือร่วมใจพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัดมรรครังสฤษฎ์ (วัดตะคร้อ) เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมทางศาสนา อีกทั้งยังมีวิหารที่มีศิลปะปูนปั้นที่มีเอกลักษณ์ ชุมชนแห่งนี้ยังอยู่ในเส้นทางสายวัฒนธรรม ระหว่างอำเภอเมือง อำเภอกำแพงแสน และอำเภอบรรพตพิสัย อีกทั้งยังมีปราชญ์ชุมชนในเรื่องอาหาร สมุนไพร การเกษตร และนักเล่าเรื่องเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดังนั้นการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททุนทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังกล่าวให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นสิ่ง

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

ที่สำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากหากไม่มีการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนได้ทำความเข้าใจนั้นจะเกิดผลเสีย ทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model)

BCG Economy หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) คือ โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curves) ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ และ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ โดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเข้าไปช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้ผลิตที่เป็นฐานการผลิตเดิม เช่น เกษตรกรและชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือนวัตกรรม (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563)

2. แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการและแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (ภาวณา เชมะรัตน์, 2550)

3. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนนั้น ๆ จัดการและบริหารโดยกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมอันหลากหลายของแต่ละชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชน จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และ

วัฒนธรรมของชุมชน กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนานุกรม และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องทำอย่างมีส่วนร่วม หรือ Co-creation ถือเป็นกุญแจเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาควิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561)

4. แนวคิดด้านทุนวัฒนธรรม

ทุนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของความรู้ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น (Patmasiriwat, 2004) ในขณะที่ Throsby (2001) ได้นิยามทุนวัฒนธรรม หมายถึง สินทรัพย์ที่มีการฝังตัว (Embodies) สะสม (Stores) และให้ (Provides) คุณค่าทางวัฒนธรรมนอกเหนือจากมูลค่าทางเศรษฐกิจ ของสินทรัพย์นั้น โดยได้แบ่งทุนวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือ

1) ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ผลิตงานทางศิลปะ ภาพเขียนรูปปั้น ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ไม่ได้ถูกจำกัดในรูปแบบเฉพาะมรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังขยายขอบเขตไปถึงทุนกายภาพ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

2) ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) เป็นทุนที่อยู่ในรูปของทรัพย์สินทางปัญญา หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Nonmaterial Culture) ได้แก่ ความคิดการปฏิบัติ ความเชื่อ และค่านิยมที่แบ่งปันระหว่างสมาชิกในชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง เพลง งาน วรรณกรรม นิทาน ตำนานพื้นบ้านและดนตรี เป็นต้น ถึงแม้ว่าทุนวัฒนธรรมจะแบ่งเป็นทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ และทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ แต่ทุนวัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้มีความสัมพันธ์กันเนื่องจากสิ่งที่สัมผัสได้มักมีความหมายหรือคุณค่าอยู่เบื้องหลังนอกจากนี้ ทุนวัฒนธรรมในสองรูปแบบนี้สามารถปรากฏได้ในทุกช่วงของเวลาในฐานะทุนคงคลัง (Capital Stock) ซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรม โดย Samudavanija (1997) ได้เรียกทุนคงคลังนี้ว่า วัฒนธรรมคงคลัง (Cultural Stock) นอกจากนั้น Bourdieu (1986) อธิบายว่า ทุนวัฒนธรรมอาจจะปรากฏได้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน 3 รูปแบบ คือ 1) เป็นสิ่งที่ฝังในตัวคนหรือจิตใจ (Embodied as state of mind/body) เช่น ความคิด ความเชื่อ 2) เป็นสิ่งที่เป็นตัวตนจับต้องได้ (Objectified) ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น สิ่งประดิษฐ์ทางสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง ภาพวาด เป็นต้น และ 3) ความเป็นสถาบัน (Institutionalized) หมายถึง กติกา ความเชื่อหรือการยอมรับที่หลายคนเห็นร่วมกัน อาทิ สถาบันศาสนาสถาบันการศึกษา โดยทุนวัฒนธรรมในรูปแบบที่ฝังในตัวคนหรือจิตใจเป็นรูปแบบที่สำคัญที่สุด

5. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Community Based Tourism)

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพิ่มคุณค่าหาความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และแบ่งปันชุมชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างระบบและกลไกให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองไว้ โดยมีการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนซึ่งกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วม (Active Participation) ต้องมีความสร้างสรรค์มีปฏิสัมพันธ์

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

ระหว่างกันอย่างมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนโดยเป็นการสร้างประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม อันเสริมสร้างผลลัพธ์เชิงบวกให้แก่ทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นจิตสำนึกอนุรักษ์ความประทับใจในประสบการณ์การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้เป็นต้นนอกจากนี้แล้วยังช่วยสร้างสมดุลให้แก่ชุมชนทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, 2556)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีปรากฏการณ์วิทยา และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้นำชุมชน และผู้ดูแลจัดการชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และสมัครใจเข้าร่วมประชุม ดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชน และผู้ดูแลจัดการชุมชนบ้านหาดเสลา จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยการใช้การลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่ได้แก่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัด สถานที่สำคัญทางศาสนาต่าง ๆ แหล่งชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตลาดชุมชน ภูมิปัญญา เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เช่น ศูนย์เกษตรปลอดภัย ผู้วิจัยมีการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ตำรา หนังสือเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์

1. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดแนวคำถาม และแนวสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรม การแต่งกาย ความเชื่อ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ด้านทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน บ้านหาดเสลา ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และด้านเศรษฐกิจชุมชน นำมาบันทึกโดยใช้ สมุดบันทึก ปากกา แท็บเล็ต เพื่อจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ใช้กล้องถ่ายภาพเพื่อบันทึกภาพและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา การทำอาหาร รวมถึงวิถีทางการเกษตร ระหว่างการสัมภาษณ์มีการขออนุญาตก่อนทุกครั้ง

2. **การเก็บและรวบรวมข้อมูล** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารวบรวมจากเอกสารที่เป็นเอกสารหลัก ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ รายงาน และหนังสือ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยวิธีการพูดคุยกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตเชิงสำรวจ สภาพทั่วไป เพื่อหาหลักฐาน หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยจดบันทึกปรากฏการณ์ที่มีผลต่อการวิจัยในทุกด้าน เช่น สภาพบริบทของชุมชน วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ การสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบทางการ โดยการสร้างแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งข้อคำถามทุกข้อสามารถปรับได้ตามสถานการณ์ที่พบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระที่สำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในวิธีต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารและการสำรวจภาคสนามเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมในบริบทการเปลี่ยนแปลง แล้วนำความรู้มาเขียน เรียบเรียง ในรูปแบบการพรรณนา (Description) เพื่อใช้อธิบายลักษณะปรากฏการณ์ที่ได้จากการวิจัยและครอบคลุมประเด็นที่กำหนดตามแนวคิดและทฤษฎี คือ แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยทำการแยกเป็นประเด็น และทำการเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความถูกต้องของการถอดบทความและศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดประเด็นสำคัญวิเคราะห์แล้วทำการเขียนพรรณนา และทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ นำมาสร้างข้อสรุปและนำเสนอข้อมูลโดยการเรียบเรียงเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย

1. บริบททุนทางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์

ชุมชนบ้านหาดเสลาเป็นชุมชนเก่าแก่นับพันปี ดังมีหลักฐานปรากฏให้เห็นที่วัดเขากองทอง พบอ่างเก็บน้ำ หินศิลาแลงสมัยทวารวดี หรือที่ชาวบ้านกล่าวกันว่าดงแม่นางเมือง และยังเป็นเส้นทางเสด็จในสมเด็จพระสุริเยนทราธิบดีที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา (พระเจ้าเสือ) พระองค์ทรงมาตั้งพลับพลาที่ประทับ เพื่อจะคล้องโหลงช้างป่า (เพื่อนำไปใช้เป็นช้างงานและช้างศึกในอยุธยา) ที่จะเข้ามาแม่น้ำปิง สถานที่ตั้ง ณ ปัจจุบันที่พระเจ้าเสือทรงมาคล้องช้างป่า คือ บริเวณหมู่บ้านหาดเสลา ริมแม่น้ำปิง ตรงข้ามกับวัดคลองช้างในปัจจุบัน และยังเป็นเส้นทางเสด็จประพาสต้นในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ดังมีหลักฐานที่วัดเขาดินใต้ หรือวัดพระหน่อธรีนทร อยู่ใกล้วัดวารินคงคาราม (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์, 2563)

ชุมชนบ้านหาดเสลาเป็นชุมชน ติดริมแม่น้ำปิง ดินแดนสองศาสนา (ศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ) 6 วัฒนธรรม (วัฒนธรรมไทย, ญวน, มอญ, ไทยทรงดำ, คริสต์ และจีน) ที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น บวรวิถีของความเรียบง่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีธรรมชาติและวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนมีการบริหารจัดการบวรวิถีท้องถิ่นที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เป็นหมู่บ้านที่พึ่งพาตนเองจากการร่วมมือร่วมใจพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนบ้านหาดเสลามีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งกิจกรรมอาหาร ทั้งสำหรับคาวหวาน ในรัชกาลต่าง ๆ เช่นแกงนอกหม้อ ขนมพระพาย อีกทั้งยังมีกิจกรรมเรียนรู้ทางการเกษตร จากสวนผักผลไม้ปลอดสารพิษ กิจกรรมล่องเรือชมธรรมชาติและไหว้พระ 9 วัด และมีที่พักโฮมสเตย์ที่สามารถรับรองนักท่องเที่ยวได้จำนวนถึง 30 คน โดยชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและตลาดชุมชน มีสินค้าพื้นบ้าน โดยมีวัดมรรคังสถัญญ์ (วัดตะคร้อ) เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมทางศาสนา อีกทั้งยังมีวิหารที่มีศิลปะปูนปั้นหนึ่งเดียวในโลก ชุมชนแห่งนี้ยังอยู่ในเส้นทางสายวัฒนธรรม ระหว่างอำเภอมือง อำเภอกำแพงแสน และอำเภอบรรพตพิสัย อีกทั้งยังมีปราชญ์ชุมชน

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

ในเรื่องอาหาร สมุนไพร การเกษตร และมรดกท้องถิ่น นักเล่าเรื่องเชื่อมโยง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์, 2563)

1.1 ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)

ด้านการนับถือศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีพุทธศาสนสถาน จำนวน 6 แห่ง ศาสนาคริสต์ จำนวน 2 แห่ง ด้านประเพณีและงานประจำปี 1) งานสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทดำ โดยในห้วงเวลาของเทศกาลสงกรานต์ ชาวไทดำ จะจัดงานขึ้น โดยมีเอกลักษณ์ที่เครื่องแต่งกายด้วยผ้าสีดำ ผู้ชาย นิยมใส่เสื้อก่อนข้างรัดรูป ปลายเสื้อแขนยาว ติดกระดุมเงินถี่ ๆ ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงจะคล้ายคลึงกับผู้ชาย แต่เสื้อที่สวมใส่จะมีการปักลวดลาย และสวมผ้าซิ่น 2) งานตามรอยวันคล้ายวันเสด็จประพาสต้นของ พระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 เสด็จวัดเขาหินได้ โดยถือเป็นประเพณีปฏิบัติ เพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมโบราณสถาน ที่เกี่ยวกับการเสด็จประพาสต้น และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น และ เป็นการสอดรับนโยบายของ จังหวัดนครสวรรค์ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว สถานที่ที่พระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสต้น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น ชุมชนบ้านหาดเสลามิภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแปรรูปสมุนไพร เช่น การทำครีมหาผิว, สบู่ก้อนสมุนไพร และการทำครีมนวดสมุนไพร เป็นต้น ภูมิปัญญาด้านหมอดิน และการแปรรูปสินค้า และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น โดยใช้ ภาษาปกติที่ใช้กันในตำบล คือภาษาไทย (ภาคกลาง)

1.2 ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture)

ด้านสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สินค้าที่ผลิตขึ้นในตำบลเขาหิน คือ เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นสินค้าโอท็อป ระดับ 5 ดาวของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชาวไทยและต่างชาติ เนื่องจาก เป็นสินค้าที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน มีความสวยงาม คงทน ซึ่งเป็น สินค้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน

ด้านการท่องเที่ยวตำบลเขาหิน สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลเขาหินประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ศูนย์เกษตรปลอดภัย ตลาดวิถีชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นบนดินแดน ประวัติศาสตร์เสด็จประพาสต้น ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1) วัดเขาหินได้ หรือวัดพระหน่อวรรณโถ้วารินคงคาราม เป็นวัดเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ริมฝั่ง แม่น้ำปิง 2) วัดเขาหินเหนือ เป็นวัดเก่าแก่สร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย อายุประมาณ 300 ปีเศษ วัดเขาหินเหนือถือว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญมาแต่ครั้งโบราณ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2449 พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสต้นทางชลมารค และ 3) วัดมรรครังสฤษฎ์ (วัดตะคร้อ) มีวิหารหลังน้อยซึ่งเป็นศิลปะปูนปั้นทั้งหลัง ภายในวิหารประกอบไปด้วยพระประธานปางต่าง ๆ ที่มีความ แปลกตาในลักษณะปูนปั้นศิลปะนาอีย

2. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

2.1 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จากการลงพื้นที่ในการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านหาดเสลา ข้อมูลด้านสภาพการณ์ทั่ว ๆ ไปของแหล่งท่องเที่ยวมีดังนี้

1) การท่องเที่ยวในเขตชุมชนบ้านหาดเสลา มีการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีผู้ประสานงาน และสถานที่อย่างชัดเจน โดยมีสื่อประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

2) การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ที่มีความสะดวก มีถนนสาธารณะเข้าถึง และระยะทางของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีความเหมาะสม อีกทั้งใช้ระยะเวลาไม่นานในแต่ละสถานที่ โดยมีป้ายบอกทางอย่างชัดเจนสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

3) มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของ 6 ชชาติพันธุ์ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ มาปรับสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลายและสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมด้วยการเรียนรู้และลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เช่น นำทุนวัฒนธรรมไทย สู่กิจกรรมการทำสำรับเรียนรู้ “สำรับทรงโปรด” เพื่อย้อนรอยการเสด็จประพาสต้น ณ วัดเขาดินใต้ของรัชกาลที่ 5 กิจกรรมเรียนรู้เรื่องสมุนไพรแปรรูป และการนำทุนวัฒนธรรมของชาวมอญ มาสู่กิจกรรมการปั้นเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4) ประเภทของการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหาดเสลา ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัดเขาดินใต้ วัดเขาดินเหนือ วัดมรรครังษย์ (วัดตะคร้อ) โบสถ์นักบุญเปาโล ตลาดเจ้าคะ ตลาดพอเพียง การปั้นเครื่องปั้นดินเผา ประเพณีสงกรานต์ชาวไทดำ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การเรียนรู้ ณ สวนเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้สมุนไพรท้องถิ่น สวนฝรั่งอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้วิถีเกษตรตามศาสตร์พระราชา เป็นต้น

5) มีที่พักโฮมสเตย์ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 11 บ้านรองรับนักท่องเที่ยวมาสัมผัสบรรยากาศวิถีเกษตรชมวิทุ่งนาและสวนฝรั่ง ซึ่งรองรับได้อย่างน้อย 10 คน ในแต่ละหมู่บ้าน

6) มีการจัดการของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการบริการทางการท่องเที่ยวโดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

2.2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย SWOT analysis ของชุมชนบ้านหาดเสลาดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย SWOT analysis

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองนครสวรรค์ - ทำเลที่ตั้งมีความปลอดภัย และไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่ร้ายแรง - สินค้าที่นำมาขายในตลาดเป็นวัตถุดิบจากชุมชน - ชุมชนมีต้นทุนที่น่าสนใจคือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร - มีการรวมตัวของคนในชุมชนและหน่วยงานภาคีเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ มาเป็นแนวทาง - ชุมชนมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้านสมุนไพร - เส้นทางในการเข้าถึงชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก	- ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่มีโครงสร้างการจัดการที่เป็นรูปธรรม ปัจจุบันเป็นการรวมกลุ่มตามธรรมชาติ - การประชาสัมพันธ์ขาดความต่อเนื่อง - การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ขาดประสิทธิภาพ เช่น การใช้สารเคมี ในแปลงข้าว - ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้ขาดแรงงานด้านการท่องเที่ยว - ชุมชนไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
1. มีการบูรณาการด้านการท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวกับ 2. ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาต่อยอดสินค้าภายในชุมชน 3. มีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ 4. ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารมีผลต่อการพัฒนาชุมชน 5. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่สนใจการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	1. การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพ 2. การท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวต่อสถานะเศรษฐกิจที่ยังไม่ค่อยฟื้นตัว 3. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภาวะโลกร้อน มีผลต่อสินค้าเกษตร เช่น ฝรั่ง ข้าว และดอกมะลิ 4. ความผันผวนของเศรษฐกิจ 5. ประเทศไทยเน้น การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้การแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองต้องใช้เวลา

จากการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีจุดแข็งด้านแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรวมตัวของคนในชุมชนและหน่วยงานภาคี เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยว โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ มาเป็นแนวทาง ซึ่งยังมีจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานการพัฒนาทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านหาดเสลา ชุมชนได้มีการขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวบนฐานคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) มาปรับสู่ BCG Tourism ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ความยั่งยืน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการที่เกิดมาจากการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้าน ได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยการเชื่อมโยงแนวคิด BCG Model มาสร้างสรรค์ต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่า ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายในขณะเดียวกัน ยังส่งเสริมให้ชุมชนมีการต่อยอดและพัฒนาองค์ความรู้ที่สั่งสมมาผ่านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ให้มีคุณภาพและเกิดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ตามความเหมาะสมและสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมตามแนวทาง BCG Tourism ที่เน้นความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นกิจกรรมที่ลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน มาสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ดังนี้ 1) ตลาดวัฒนธรรม “ตลาดเจ้าคะ” แหล่งท่องเที่ยวตลาดวัฒนธรรมริมแม่น้ำ ที่ย้อนกลับฟุดจาลงท้ายด้วย 3) ฟาร์มจระเข้ “กุ่มกุ่มแปลงกาย” ท่องเที่ยวชมฟาร์มจระเข้ เรียนรู้การเพาะเลี้ยงจระเข้ และชมกระบวนการผลิตแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากจระเข้พร้อมทดลองประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหนังจระเข้ 4) เครื่องปั้นดินเผาชมการสาธิตวิธีการปั้นดิน ขึ้นรูปพร้อมเผา พร้อมทดลองฝึกปั้นดินเป็นภาชนะ 5) สวนเกษตรแปรรูปสมุนไพร ท่องเที่ยววิถีชุมชนพร้อมสัมผัสและเรียนรู้เรื่องสมุนไพร

แปรรูป สู่เมนูท้องถิ่นพร้อมทดลองแปรรูปสมุนไพรให้เป็นเมนูต่าง ๆ ตามฤดูกาล 6) แหล่งเรียนรู้ “สำหรับทรงโปรด” แหล่งเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของสำหรับอาหารทรงโปรด ร่วมเตรียมวัตถุดิบพร้อมทดลองทำอาหารคาวหวาน และอิมเมจกับสำหรับอาหารที่ได้ทำด้วย โดยมีขนมพระพายเป็นตัวอย่างในสำหรับอาหารคาวหวาน เคียงคู่แกงเลียงลูกชิ้นปลาควาย และคางคกเผือกของหวานอีกหนึ่งชนิดที่สามารถหารับประทานได้ที่บ้านหาดเสลา 7) สวนเกษตรอินทรีย์ ชมการปลูกฝรั่งและมะลิ ท่องเที่ยวพร้อมสัมผัสและเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ชมสวนฝรั่งและมะลิ เรียนรู้วิธีการทำสวนฝรั่งอินทรีย์ เพลิดเพลินกับการเก็บผลผลิตการเกษตร ผ่อนคลายด้วยการนวดแผนไทย และพักผ่อน ณ โฮมสเตย์ และ 8) ศูนย์เรียนรู้วิถีเกษตรตามศาสตร์พระราชา ท่องเที่ยวเยี่ยมชม และเรียนรู้วิธีการทำเกษตรผสมผสานตามศาสตร์พระราชา จำนวน 9 ฐาน ซึ่งกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่บ้านหาดเสลา

จากการประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน และสอบถามจากชาวบ้านในชุมชน ได้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ดังนี้ 1) ควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจนเป็นเจ้าภาพในเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน 2) ควรสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว อย่างเป็นรูปธรรม 3) ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนไปยัง ภาศิตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมของตำบลเขาหิน บริเวณสวนทุเรียนชัยฟาร์ม และวัดเขาหินใต้ ซึ่งสถานที่ดังกล่าวนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาหินได้มีนโยบายการพัฒนาขับเคลื่อนพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและดินแดนประวัติศาสตร์ และ 5) ควรส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าท่องเที่ยวชุมชน โดยการส่งเสริมผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเชื่อมโยงด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ เกษตรหรือแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้มีความยั่งยืนสมดุลกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนตำบลเขาหิน พบว่า ตำบลเขาหินมีจุดเด่นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตำบลเขาหิน สามารถจำแนกกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็น 2 ประเภท คือ 1) ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ เกี่ยวกับการนับถือศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีงานสืบสานประเพณีวัฒนธรรมไทดำ และงานตามรอยวันคล้ายวันเสด็จประพาสต้นของพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ 5 เสด็จวัดเขาหินใต้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ด้วยการแปรรูปสมุนไพร ภูมิปัญญาด้านหมอดิน และการแปรรูปสินค้า และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และ 2) ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ เกี่ยวกับการด้านสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สินค้าที่ผลิตขึ้นในตำบลเขาหิน คือ เครื่องปั้นดินเผา การท่องเที่ยวตำบลเขาหิน มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศูนย์เกษตรปลอดภัย ตลาดวิถีชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นบนดินแดนประวัติศาสตร์เสด็จประพาสต้น จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย วัดเขาหินใต้ วัดเขาหินเหนือ และวัดมรรครังษี (วัดตะคร้อ)

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตำบลเขาหิน โดยภาพรวม พบว่ามีศักยภาพในการดึงดูดทางการท่องเที่ยวของชุมชนมาก โดยเห็นว่าร่องรอยศิลปวัฒนธรรม เช่น วิหารนาฮีพ วัดตะคร้อ มณฑปวัดเขาหินใต้ มีศักยภาพในการดึงดูดใจการท่องเที่ยวมากที่สุด สามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวโดยมีข้อตกลงและรับรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกเรื่องการสื่อสารและโทรคมนาคม

การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

กิจกรรมมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และที่พักรับความสะดวกและปลอดภัย อีกทั้งยังมีการจัดการของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการบริการทางการท่องเที่ยวโดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานการพัฒนาทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านหาดเสลา ชุมชนได้มีการขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวบนฐานคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวมาปรับสู่ BCG Tourism ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้าน ได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยการเชื่อมโยงแนวคิด BCG Model มาสร้างสรรค์ต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่า เป็นกิจกรรมที่ลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

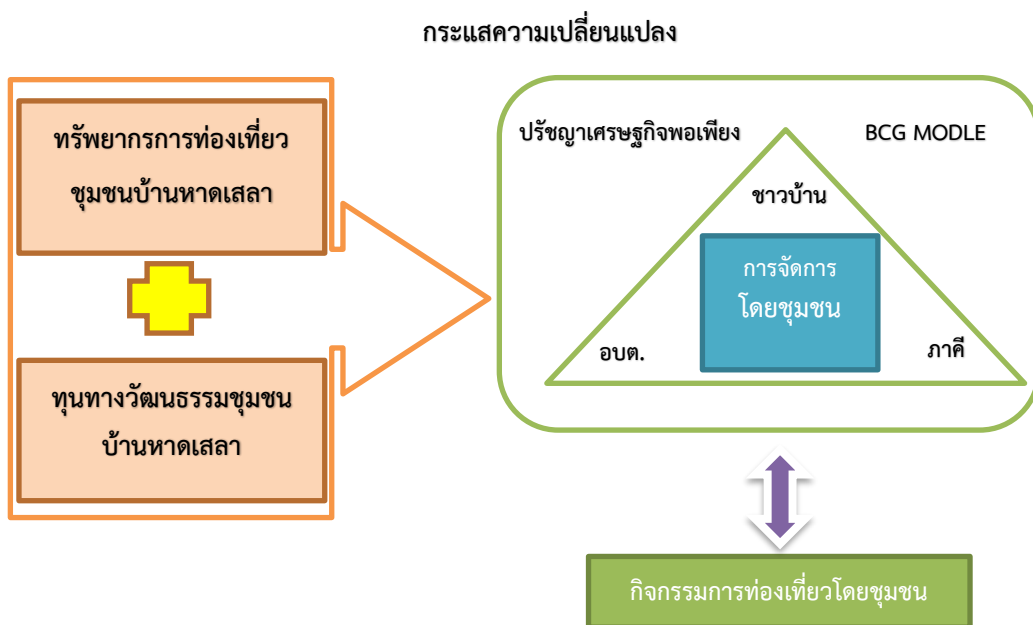
อภิปรายผลการวิจัย

บริบททางวัฒนธรรม ชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย บริบทพื้นที่ที่ชุมชนบ้านหาดเสลา ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture) และ ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) จากการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านหาดเสลามีศักยภาพที่โดดเด่นที่สุดต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะชุมชนบ้านหาดเสลาเป็นดินแดนสองศาสนา (ศาสนาคริสต์และศาสนาพุทธ) 6 วัฒนธรรม (วัฒนธรรมไทย ญวน มอญ ไทยทรงดำ คริสต์และจีน) ที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น บนวิถีของความเรียบง่ายของกลุ่มชาติพันธุ์ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านอาหาร ทั้งสำหรับคาวหวาน ในรัชกาลต่าง ๆ เช่น แกงนอกลมื้อ ขนมพระพาย เป็นต้น อีกทั้งยังมีเครื่องปั้นดินเผา สถานที่ท่องเที่ยวในตำบลเขาดิน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดวิถีชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นบนดินแดนประวัติศาสตร์เสด็จประพาสต้น และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยว อาทิเช่น ตลาดเจ้าคะ แหล่งเรียนรู้ “สารับทรงโปรด” และศูนย์เรียนรู้สมุนไพรท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งทุนวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับ การศึกษาของ ญัฐชา ลีปัญญาพร และปริญญา หุ่นโน้ต (2563) ได้ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนบ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้งมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและเป็นทุนของตัวเอง แบ่งออกเป็น ที่จับต้องได้ มีองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังที่เห็นได้มีที่เป็นมรดกตกทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษเป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ประกอบไปด้วย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีดนตรี และพิธีกรรม ภูมิปัญญามีทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาสมัยใหม่ รูปแบบของทุนแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในคนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด ความเชื่อ และสิ่งที่มีรูปลักษณะเป็นตัวตน เช่น อุปกรณ์จากงานจักสาน ลายผ้าที่เกิดจากการทอผ้า และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ปราชญ์ และประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องมีแรงสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ พร้อมทั้ง

มีดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงจะยั่งยืนเพราะในชุมชนมีทั้งจุดเด่นจุดแข็ง และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564) ที่ระบุว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทยควรเสริมสร้างความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย จิตสำนึกท้องถิ่นและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีควรต่อยอดความเป็นไทยเพื่อสร้างเศรษฐกิจและสังคมสร้างสรรค์ และส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม เชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญา (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560)

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์ เน้นการบูรณาการการทำงานระหว่างชุมชนท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหาดเสลา ถ่ายทอดผ่านการสร้างความเข้าใจและการถ่ายทอดจากระดับนโยบายผ่านจุดยืนทางยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาหิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พงณา สอนศรี (2546) กล่าวว่า สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผนการทำกิจกรรม ติดตามประเมินผล เรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกันร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นการฝึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน

ผู้วิจัยได้สกัดประเด็นสำคัญเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจากมุมมอง และการให้ความหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้พื้นฐานแนวคิดการบูรณาการและหาความเชื่อมโยงต่าง ๆ จนได้ข้อสรุป การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบททางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ข้อสรุปเชิงทฤษฎีในการบูรณาการการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทุนวัฒนธรรม ในบริบทความเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) การนำแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดเสลาสามารถนำผลการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหาดเสลา ตำบลเขาหิน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งภายในชุมชนเอง และภาคีหุ้นส่วนจากภายนอก ดังนั้น คณะกรรมการชุมชนบ้านหาดเสลา อาจจะทำความร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการลงนามความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบ้านหาดเสลา โดยกำหนดคณะทำงาน สร้างแผนแม่บทการพัฒนา เป็นต้น เพื่อร่วมกันพัฒนาทั้งศักยภาพชุมชนและพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2) ควรทำการศึกษาด้านทัศนคติ และเจตคติของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

3) ควรมีการวางแผนดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลจากการท่องเที่ยว

4) ชุมชนควรมีการจัดแบ่งรายได้ที่ชัดเจนและมีการทำบัญชีของกลุ่ม รวมทั้งมีการติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นกองทุนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหาดเสลาในการส่งเสริมด้านการตลาด

2) ควรมีการศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด เพื่อเพิ่มเส้นทางการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชา ลีปัญญาพร และปริญญญา หรุ่นโพธิ์. (2564). การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนบ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 13(2), 176-195.
- ปรีชญากรณ์ ไชยคช. (2565). การศึกษาเพื่อยกระดับระบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย *สู่ความยั่งยืน* (รายงานวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปิรันธ ชิมโชติ, และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 9(1), 252-253.
- พจนา สอนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และ ธรรมชาติ.
- พจนา สอนศรี และสมภาพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- ภาวนา เขมะรัตน์. (2550). บทวิจารณ์และแนะนำหนังสือ. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 47(1), 195-196.

- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2556). ทูตทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 16, 225-235.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติ*. สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2019/04/05-การท่องเที่ยว.pdf>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์. (2563). *โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านหาดเสลา จังหวัดนครสวรรค์*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://anyflip.com/cyycc/pyoo/basic>.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). *โมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี*. สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีไทย เก๋ไก้อย่างยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2566. จาก <https://tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/>
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press.
- Patmasiriwat, D. (2004). *A survey of the status of knowledge and the development of cultural capital and local knowledge to human resource development: progress report of the first study*. Phitsanulok, Naresuan University.
- Samudavanija, C. (1997). *Cultural as capital*. Bangkok: p. Press.
- Throsby, C. D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.